

Aan de Tweede Kamer
t.a.v. de vaste Kamercommissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Per e-mail: cie.vws@tweedekamer.nl

Datum	Bijlage(n)
30 november 2022	-
Contactpersoon	Doorkiesnummer
Esmé Wiegman-van Meppelen Scheppink (Valente)	06 21 70 35 81
Onderwerp	Ons kenmerk
Commissiedebat beschermd wonen 07 december 2022	VA22-087

Geachte leden van de Tweede Kamer,

Op 7 december 2022 spreekt u met staatssecretaris van Ooijen over beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Brancheverenigingen Valente en de Nederlandse ggz en MIND, vereniging van cliënten- en naastenorganisaties, vragen uw aandacht voor de verwachte grote nadelen en risico's van het besluit om beschermd wonen 'door te decentraliseren' van 43 centrumgemeenten naar alle 344 gemeenten. De staatssecretaris dient hiertoe binnenkort het wetsvoorstel Woonplaatsbeginsel beschermd wonen (Wmo2015) in bij de Tweede Kamer. Wij kunnen ons niet vinden in het woonplaatsbeginsel beschermd wonen (Wmo2015), zoals de staatssecretaris dat nu voor ogen heeft. Voor het invoeren van het conceptwetsvoorstel ontbreken de juiste randvoorwaarden, zoals de Raad van State ook heeft aangegeven. We vragen u daarom dit wetsvoorstel zeer kritisch te behandelen.

In deze brief gaan we achtereenvolgens in op:

- Is voldaan aan de (rand)voorwaarden voor doordecentralisatie?
- Welk probleem wordt opgelost met doordecentralisatie?
- Waaróm zou je doordecentraliseren?
- Doordecentralisatie creëert nieuwe problemen.
- Hoe verbeteren we de uitvoering van beschermd wonen?
- Wat moet er nog meer gedaan worden: objectief verdeelmodel.

Aan de randvoorwaarden voor doordecentralisatie is niet voldaan

Staatssecretaris van Ooijen heeft op 30 juni 2022 in overleg met de VNG besloten om de doordecentralisatie van beschermd wonen door te zetten. Dit ondanks het [advies](#) van de Raad van State om dit niet te doen zolang gemeenten de randvoorwaarden niet op orde hebben. De Raad van State constateert dat beschermd wonen een kostbare en specialistische voorziening is, die door een klein aantal gemeenten wordt aangeboden ten behoeve van mensen met (ernstige) psychische problemen en/of handicaps en problemen met verslaving en veiligheid. Eind 2021 ging het om

20.740 mensen in heel Nederland. Dit zijn mensen die intensieve en continue ondersteuning en bescherming nodig hebben om zich te kunnen handhaven in de samenleving en aan hun herstel te kunnen werken. De Raad van State stelt onomwonden dat deze cliënten de dupe gaan worden van het afschuifgedrag tussen gemeenten onderling, dat door het woonplaatsbeginsel in het onderhavige wetsvoorstel nog eens wordt versterkt. Het zorgstelsel wordt er ingewikkelder van, zegt de Raad van State, voor zowel cliënten als zorgaanbieders.

Welk probleem wordt opgelost met doordecentralisatie?

Sinds de overheveling van beschermd wonen van de AWBZ naar de Wmo2015 hebben gemeenten, aanbieders en cliëntenorganisaties, in navolging van het [advies](#) van de commissie Dannenberg, ingezet op de ontwikkeling van een gevarieerd aanbod aan woonvormen en ambulante hulp. Dat gaat om begeleiding aan huis, maar ook zelfregiecentra, herstelacademies en respijthuizen. Onder regie van de centrumgemeenten hebben zorgaanbieders, woningcorporaties en cliëntenvertegenwoordigers beleid ontwikkeld en uitgevoerd, dat ertoe heeft geleid dat steeds meer mensen zelfstandig kunnen wonen en niet meer binnen de muren van een instelling hoeven te verblijven. De leden van Valente en de Nederlandse ggz bereiken meer dan 100.000 mensen daarmee. De beweging en transformatie naar een 'beschermd thuis' is daarmee al in grote mate gerealiseerd. Het is zeer de vraag of dat gelukt zou zijn in een stelsel dat, vergelijkbaar met de jeugdzorg, naar alle gemeenten zou zijn gedecentraliseerd.

We zien dat gemeenten in veel regio's kiezen voor het bestendigen van de reeds bestaande regionale samenwerking. Zij doen dat in de vorm van een gemeenschappelijke regeling of via de centrumgemeente constructie. Wij zijn blij met deze keuze. Dit bevordert bestendig beleid voor de langere termijn en dat komt de kwaliteit en continuïteit van zorg ten goede. Staatssecretaris van Ooijen geeft in zijn brief van 12 oktober jl. aan dat op dit moment sprake is van stabiele samenwerkende regio's. De redenering dat doordecentralisatie die stabiliteit nog zou verbeteren kunnen wij niet goed volgen, zeker gezien de negatieve ervaringen in de jeugdzorg hiermee. We verwachten dan ook dat het wetsvoorstel Woonplaatsbeginsel beschermd wonen (Wmo 2015) vooralsnog in onvoldoende waarborgen voorziet om de eerder genoemde bezwaren van de Raad van State weg te nemen. Leden van Valente en de Nederlandse ggz pleiten nadrukkelijk om de lessen uit de jeugdzorg inzake het woonplaatsbeginsel dringend ter harte te nemen.

Waaróm zou je doordecentraliseren?

Waarom zou je eigenlijk doordecentraliseren is de vraag die bij ons opkomt. De leden van Valente en de Nederlandse ggz willen hun tijd de komende jaren vooral stoppen in het organiseren van zorg, huisvesting en participatie voor mensen met ernstige psychische aandoeningen. Dat betekent bijdragen aan de totstandkoming van regionale woonzorgvisies, het maken van (regionale) prestatieafspraken over wonen en begeleiding met gemeenten en woningcorporaties, het samen met welzijnsorganisaties werken aan steunpunten in de wijk en bijdragen aan leefbaarheid en veiligheid voor alle bewoners. Kortom: de organisatie van passende zorg op buurt- en wijkniveau, in het verlengde van de afspraken hierover in het Integraal Zorg Akkoord.

We verwachten ook dat zorgaanbieders door de doordecentralisatie vooral bezig zullen zijn met enorm veel en ingewikkelde aanbestedingsprocedures. Zij krijgen het druk met het aanpassen van de ICT en de financiële verantwoordings- (en kwaliteits- en registratie-) eisen van tientallen of honderden gemeenten. Daar komt bij dat de decentralisaties in 2015 hebben geleid tot een verdubbeling van de bedrijfsvoering bij zorginstellingen. In deze tijd van personele krapte is het onverantwoord om nog meer accent te leggen bij de bedrijfsvoering.

Voor cliënten vervalt de landelijke toegang in de Wmo, terwijl uw Kamer die bepaling nota bene als extra waarborg voor toegang tot beschermd wonen in de wet heeft vastgelegd. We voorzien een groot risico voor het voortbestaan van voldoende plekken voor Wmo beschermd wonen in de regio's.

Doordecentralisatie creëert nieuwe problemen

De staatssecretaris heeft zelf aangegeven dat hij risico's ziet voor wat betreft voldoende passende woningen voor ggz-cliënten, en voor wat betreft de uitvoeringskracht van en financiële risico's voor gemeenten. Hij benoemt ook de verzwarende van administratieve lasten als risico voor zorgaanbieders en gemeenten. Wij zien bovendien de krapte op de arbeidsmarkt als een actueel extra risico, zowel voor gemeenten als zorgaanbieders. Oplossingen hiervoor ziet de staatssecretaris in het wettelijk verplichten van regionale samenwerking op het gebied van inkoop, maar of zijn voorstel straks tegemoetkomt aan de bezwaren van de Raad van State is dus maar zeer de vraag. Bovendien bestaat die samenwerking nu al.

Al met al creëert de doordecentralisatie in onze visie een aantal problemen die we nu niet hebben. Die problemen moeten door een wetswijziging minder zwaar uitpakken vindt de staatssecretaris. Wij vinden dit een onlogische gang van zaken.

Hoe verbeteren we de uitvoering van beschermd wonen in de Wmo?

We hebben eerder al gepleit voor het **wettelijk** verankeren van:

- De rechten van cliënten (zoals het recht van cliënten om in problematische situaties naar een geschillencommissie te kunnen stappen);
- Regionale samenwerking bij het organiseren, uitvoeren en inkopen van beschermd wonen en maatschappelijke opvang;
- Een vangnetregeling, die bij problematische casuïstiek de onderlinge verdeling van taken, (financiële) verantwoordelijkheden en bevoegdheden tussen gemeenten overzichtelijk en afdoende regelt en/of structureert;
- Heldere afspraken ingeval van bovenregionale plaatsingen ingeval van hoog complexe doelgroepen met een laag volume;
- Een escalatieladder op bestuurlijk niveau als gemeenten er onverhoopt niet uitkomen, met in die gevallen doorzettingsmacht voor de bewindspersonen van het ministerie van VWS;

We vinden het noodzakelijk dat stappen gezet worden om de landelijke toegang te verbeteren. Cliënten, naasten en zorgaanbieders merken dat bovenregionale plaatsing door gemeenten wordt belemmerd door de eis van regiobinding te stellen. Dit is in strijd met de Wmo2015, waarin is vastgelegd dat cliënten een aanvraag voor beschermd wonen bij elke gemeente kunnen indienen. We pleiten voor een escalatieladder die inhoudt dat de staatssecretaris gemeenten direct kan aanspreken op het onjuist uitvoeren van de landelijke toegang.

Wat moet er nog meer gedaan worden: objectief verdeelmodel

Het budget voor beschermd wonen (€1.5 miljard) wordt sinds 2015 op historische basis verdeeld. Gemeenten en ministeries willen een objectief verdeelmodel invoeren. Dat is eerder ook gedaan voor de maatschappelijke opvang en vrouwenopvang. Die verdeelmodellen zijn ingevoerd per centrumgemeente regio. Voor beschermd wonen is een nieuw verdeelmodel ontwikkeld dat per gemeente wordt ingevoerd. Dit model heeft 'een lage verklaringsgraad' volgens de Raad voor het Openbaar Bestuur. Dat wil zeggen dat dit model niet goed duidelijk maakt waarom de ene regio er geld bij krijgt en de andere juist minder. Wij zouden daarom graag zien dat dit verdeelmodel wordt herijkt met gebruikmaking van de inmiddels beschikbare data over de aantallen cliënten in

beschermd wonen per regio en de kosten die gemeenten in die regio's hiervoor maken. Dit nieuwe verdeelmodel kan dan vanaf 2024 wat ons betreft **regionaal** worden ingevoerd, met een zorgvuldig ingroeipad, zodat recht gedaan wordt aan de maatschappelijke opgave in de verschillende regio's. Regionale uitvoering en een regionale objectieve verdeling van middelen zullen naar onze mening bevorderen dat de uitvoering van beschermd wonen een robuust en bestendig karakter krijgt, dat past bij de langdurige vraag om maatschappelijke ondersteuning van mensen met een ernstige psychische aandoening.

Wij wensen u een goed debat toe.

Met vriendelijke groet,

mevrouw drs. Esmé Wiegman-van Meppelen Scheppink
Directeur vereniging Valente

mevrouw drs. V.J.W.C. Esman-Peeters
Directeur de Nederlandse ggz

mevrouw drs. M.J. ter Avest
Directeur / bestuurder MIND